

UURINGU VORM

Maakondade kaardistus sotsiaalteenuste olemasoleva olukorra osas aastal 2015

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti
tuleviku heaks

Meede "Tööturul osalemist toetavad hoolekandeteenused"

Koostaja : Kersti Suun-Deket, Lääne-Viru Arenduskeskus, lepinguline konsultant

LÄÄNE-VIRU MAAKOND

Uuringu koostamises osalesid :

1. Rakvere linn
Kairit Pihlak, abilinnapea
Lea Kivipõld, sotsiaaltöö peaspetsialist
Mairi Etverk, sotsiaalkeskuse direktor
Kai Parkja, lastekaitsespetsialist
Kai Lipp, lastekaitsespetsialist
2. Rakvere vald
Aivar Aruja, vallavanem
Mirje Reinumäe, sotsiaalnõunik
3. Kadrina vald
Erich Petrovits, vallavanem
Siiri Sammel, sotsiaalala juhataja
4. Vinni vald
Mirjam Selli, sotsiaalnõunik
Tiiu Ivanova, sotsiaaltööspetsialist
5. Sõmeru vald
Peep Vassiljev, vallavanem
Anneli Saaber, sotsiaaltööspetsialist
6. Haljala vald
Leo Adel, vallavanem
Urve Vogt, sotsiaaltöötaja
7. Tapa vald
Alari Kirt, vallavanem
Karmen Kaar, sotsiaalnõunik
Jaanika Kirs, lastekaitsespetsialist
8. Tamsalu vald
Ene Augasmägi, sotsiaal- ja haridusosakonna juhataja
9. Vihula vald
Eha Veem, sotsiaalnõunik
10. Rägavere vald
Virgo Koppel, vallavanem
Sabina Beljakova, sotsiaaltöötaja
11. Laekvere vald
Aarne Laas, vallavanem
Silvi Sirelpuu, sotsiaalkonsultant
12. Väike-Maarja vald
Indek Kesküla, vallavanem
Ene Kinks, sotsiaalosakonna juhataja
13. Rakke vald
Imbi Lõune, sotsiaalnõunik
14. Kunda Linn
Kaido Veski, linnapea
Anne-ly Nõmmiste, sotsiaaltööspetsialist
Helgi Luik, lastekaitsespetsialist
15. Viru-Nigula vald
Raido Tetto, vallavanem
Kaja Sander, sotsiaalosakonna juhataja kt

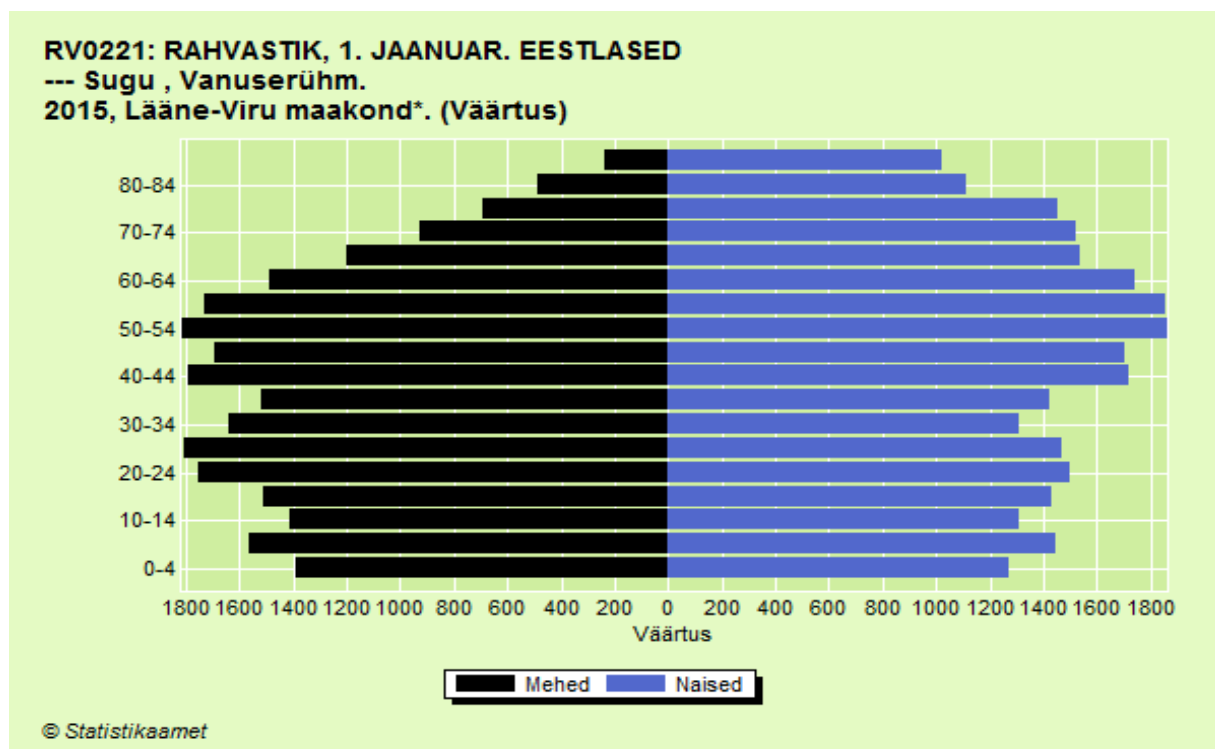
DEMOGRAAFIA

1. Maakonna rahvastiku demograafiline seis (max 2 lk teksti koos joonistega)

(rahvastik ja asustus, rahvastiku püramiid, ülalpeetavate määr, 65-aastaste ja vanemate osatähtsus jms.)

2015. aasta alguse seisuga oli maakonna rahvaarv 59 039 Statistikaameti andmetel, millega ollakse maakondade võrdluses 5. kohal. Võrreldes 2000. aasta rahvaloendusega oli maakonna rahvaarv 2011. aasta rahvaloenduseks kahanenud 11,7 protsenti, ehkki kahe loenduse vahepeal liitus maakonnaga osa Järvamaa Lehtse vallast (endistes piirides oleks rahvaarvu vähenemine olnud 13,8 protsenti). Statistikaamet näeb maakondade rahvaarvu prognoosis Lääne-Viru maakonna rahvaarvuks 2030. aastal ette 51 300 inimest ehk praegusega võrreldes 14 protsenti vähem (Lääne-Viru maakonna arengustrateegia 2030; 2015).

Eesti Statistikaameti andmetel elas 01.01.2015 Lääne-Virumaal 59 039 elanikku. Kuni 19-aastaseid lapsi 12 444 (21,07%), tööealisi 34 929 (58,65%) ja üle 65-aastaseid inimesi 11 966 (20,27%). Enim elab Lääne-Virumaal 40–60-aastaseid inimesi (28,40%).

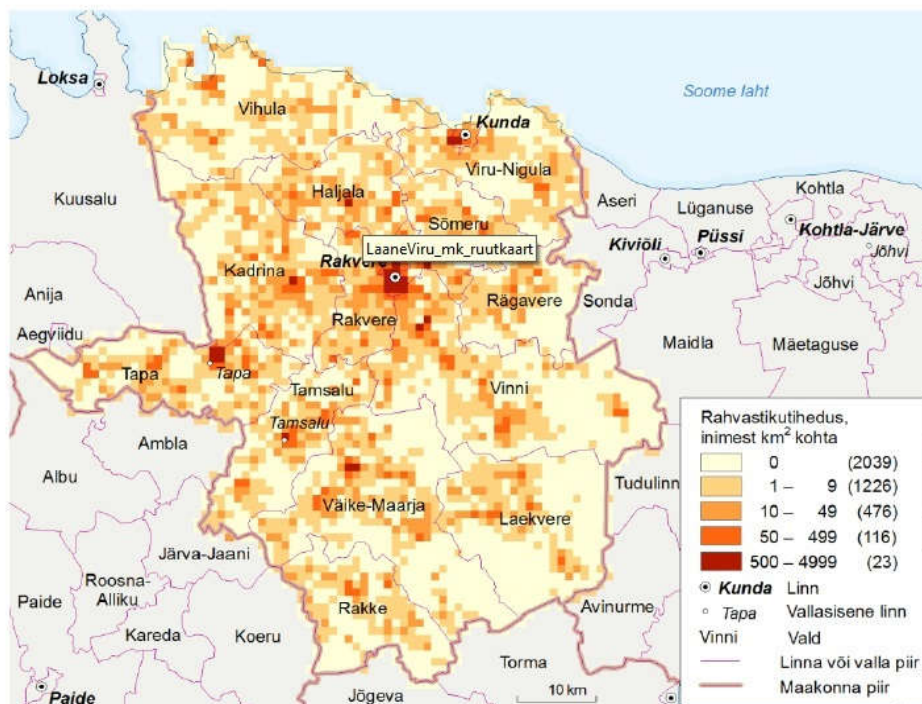
Lääne-Virumaa suurimad omavalitsused on Rakvere linn (15 303), Tapa (7 739), Kadrina (4 897) ja Vinni vald (4 806). Väikseimad omavalitsused on Rägavere (852), Viru-Nigula (1 222) ja Laekvere vallad (1 457) elanikuga.

RV0241: RAHVASTIK, 1. JAANUAR --- Aasta, Sugu, Haldusüksus või asustusüksuse liik ning Vanus	
	Kokku
2015	
Mehed ja naised	
LÄÄNE-VIRU MAAKOND	59 039
..Kunda linn	3 224
..Rakvere linn	15 303
..Haljala vald	2 441
..Kadrina vald	4 897
..Laekvere vald	1 457
..Rakke vald	1 569
..Rakvere vald	2 116
..Rägavere vald	852
..Sõmeru vald	3 666
..Tamsalu vald	3 767
..Tapa vald	7 739
..Vihula vald	1 684
..Vinni vald	4 806
..Viru-Nigula vald	1 222
..Väike-Maarja vald	4 296
Märkus:	
2015. aasta linnaliste ja maa-asulate rahvaarv on korrigeeritud 05.06.2015.	
Linnaliste asulate hulka on arvestatud linnad, vallasisesed linnad ja alevid, maa-asulate hulka alevikud ja külad.	
* Muudatusi haldusjaotuses vaata mõistet ja metoodika rubriigist "Klassifikaatorid".	

2011. aastal toimunud rahvaloenduse ajal elas Lääne-Virumaal 59 842 inimest, mis tegi asustustiheduseks ühe km² kohta 16,27 elaniku. Antud suhtarvuga oli Lääne-Virumaa ülejäänud Eestiga võrreldes tiheduselt 5. kohal. 2011. aastal toimunud rahvaloenduse andmete alusel on selgelt näha, kuidas rahvastik Lääne-Virumaal on koondunud suuremate asulate - Rakvere, Tapa, Kunda ja Väike-Maarja lähedusse.

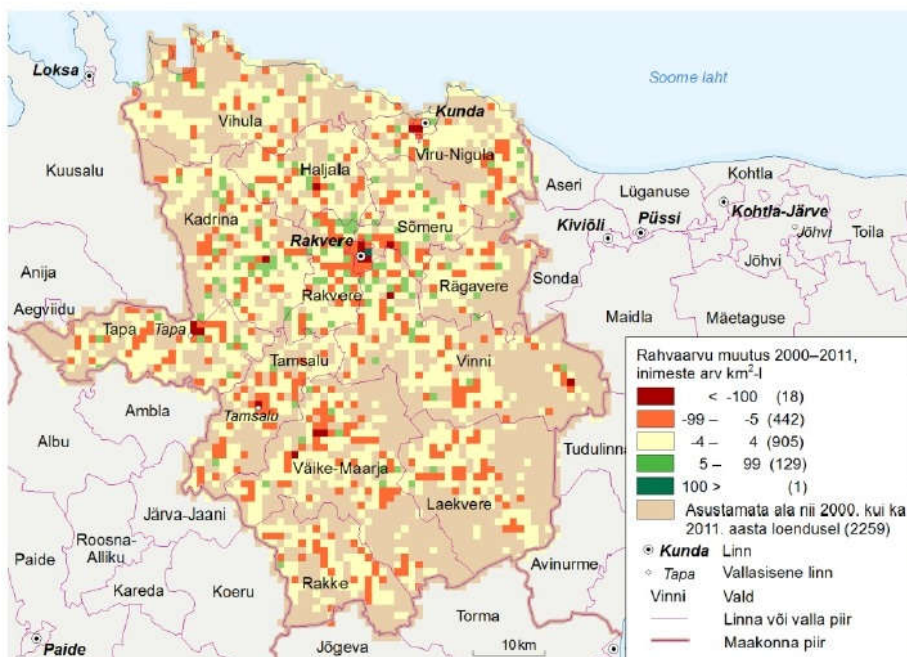
Viimasel kümnel aastal on Lääne-Virumaal inimesed ümber paiknenud enam suurematesse keskustesse või keskuste ümbrusesse. Ümberpaiknemine maakonnasiseselt viitab sellele, et inimesed kolivad piirkondadesse, kus on nende jaoks paremad võimalused, samas muudavad antud otsused palju kohalike omavalitsuste jaoks. Inimesed on kolinud rohkem Rakvere linna ja linnaga paiknevatesse valdadesse. Suuremad tõmbekeskused on Rakvere ja Tapa Linn, Väike-Maarja ja Kadrina alevid.

Lääne-Viru maakonna rahvastiku paiknemine, 31. detsember 2011

Allikas: Statistikaamet

Lääne-Viru maakonna rahvastiku muutuse ruutkaart, 31. märts 2000, 31. detsember 2011

Allikas: Statistikaamet

2015. aastal on väikseima asustustihedusega Laekvere, Vihula, Rägavere, Viru-Nigula ja Rakke vallad. Antud vallad on ka väikseima rahvaarvuga omavalitsused Lääne-Virumaal.

Alla 10 inimese km² kohta on ka Vinni ja Väike-Maarja valdades, kuid antud valdadel on suurimaid territooriumid maakonnas.

Suurima asustustihedusega on Rakvere linn ja Kunda linn, samas on need omavalitsused kõige väiksema territooriumiga. Kolmandal kohal olev Tapa vald on rahvaarvult teisel kohal, kuid suure territooriumi tõttu on omavalitsus asustustihedusega kolmandal kohal.

RV0291: RAHVAARV, PINDALA JA ASUSTUSTIHEDUS, 1. JAANUAR --- Haldusüksus			
või asustusüksuse liik, Aasta ning Näitaja			2015
	Rahvaarv	Pindala, km ²	Asustustihedus, elanikku km ² kohta
LÄÄNE-VIRU MAAKOND	59039	3627,8	16,27
..Rakvere linn	15303	10,64	1438,25
..Kunda linn	3224	10,01	322,08
..Tapa vald	7739	264,33	29,28
..Sõmeru vald	3666	168,29	21,78
..Tamsalu vald	3767	214,63	17,55
..Rakvere vald	2116	127,69	16,57
..Kadrina vald	4897	354,81	13,80
..Haljala vald	2441	183,02	13,34
..Vinni vald	4806	486,65	9,88
..Väike-Maarja vald	4296	457,38	9,39
..Rakke vald	1569	225,87	6,95
..Viru-Nigula vald	1222	234,05	5,22
..Rägavere vald	852	173,74	4,90
..Vihula vald	1684	364,28	4,62
..Laekvere vald	1457	352,42	4,13

Lääne-Virumaal elab 2015. aastal üle 65-aastaseid inimesi 11 966, enim eakaid elab Rakvere linnas (2 984), Tapa (1 707) ja Väike-Maarja vallas (958). Vähim eakaid elab Rägavere (180); Viru-Nigula (276) ja Rakvere vallas (343).

Lääne-Virumaal on keskmine ülalpeetavate määr 56%. Suuremad ülalpeetavate määraga omavalitsused on Rakke (65,2%), Viru-Nigula (64,2%) ja Vihula vald (62,1%). Väikseima ülalpeetavate määraga on Laekvere (49,4%), Sõmeru (50,1%) ja Rakvere vald (50,5%).

RV063: ÜLALPEETAVALTE MÄÄR, 1. JAANUAR --- Aasta, Piirkond/Haldusüksus ning Näitaja				
	Rahvastik vanuses 0-14	Rahvastik vanuses 15-64	Rahvastik vanuses 65 ja enam	Ülalpeetavate määr
2015				
..Kunda linn	471	2 019	734	59.7
..Rakvere linn	2 409	9 910	2 984	54.4
..Haljala vald	389	1 582	470	54.3
..Kadrina vald	859	3 220	818	52.1
..Laekvere vald	182	975	300	49.4
..Rakke vald	232	950	387	65.2
..Rakvere vald	367	1 406	343	50.5
..Rägavere vald	119	553	180	54.1
..Sõmeru vald	614	2 443	609	50.1
..Tamsalu vald	614	2 338	815	61.1
..Tapa vald	1 219	4 813	1 707	60.8
..Vihula vald	156	1 039	489	62.1
..Vinni vald	766	3 144	896	52.9
..Viru-Nigula vald	202	744	276	64.2
..Väike-Maarja vald	622	2 716	958	58.2

Märkus:
1989. ja 2000.–2007. aasta andmed on 2007. aasta lõpu haldusjaotuse seisuga.
* Muudatusi haldusjaotuses vaata mõistete ja metoodika rubriigist "Klassifikaatorid".
Rahvaarv: 1989. aastal rahvaloenduse andmed. Alates 2000. aasta rahvaloendusest on rahvastiku arvestuses loendatud isikute arvule lisatud alakaetus. Kahe viimase rahvaloenduse vahelise perioodi rahvaarve tuli alakaetuse ja registreerimata välisrände arvestamisega korrigeerida, et jaotada väljarändest tingitud rahvastiku vähenemine aastate vahel ühtlaselt. Kuna sellisel on rahvaarv saadud mudelipõhiseid, on avaldatud arvud esitatud kümnelise täpsusega, kuid kordajate arvutamisel on kasutatud ümardamata numbreid.
Väiksemate omavalitsusüksuste rahvastiku vanusjaotust ei ole avaldatud.
2000.–2011. aasta andmed on korrigeeritud 17.06.2015.

Lääne-Virumaal oli 2015 aasta alguse seisuga 18 919 pensionäri. Pensionäride arv viimastel viiel aastal pole suurenenud väga palju, jäädes alla 19 000. Kõige enim on suurenenud töövõimetuspensionäride arv, üle 500 inimese jäädes 2015 aastal 4353 inimeseni. Keskmise pension Lääne-Virumaal on suurenenud ainult 40 euro piires, mis on suhteliselt väike tõus.

Sotsiaalne kaitse					
	2011	2012	2013	2014	2015
Pensionärid, 1. jaanuar 2015	18 810	18 977	18 800	18 855	18 919
vanaduspensionärid	14 266	14 169	14 157	14 155	14 115
töövõimetuspensionärid	3 712	4 032	4 212	4 271	4 353
Keskmine kuupension, jaanuar, eurot	271,21	269,02	281,4	294,35	310,21

Aastatel 2010 kuni 2014 on vähenenud Lääne-Virumaal toimetulekutoetuse taotlejate arv peaaegu 4000 inimese võrra, langedes 10417 inimeselt 6 523-ni, samas toetuste väljamakstud summad on vähenenud ainult 200 tuhande võrra. See näitab, et toimetulekutoetust vajavate inimeste arv väheneb, kuid summad toetuste väljamaksmisel pole palju vähenenud üksikjuhtumite põhiselt.

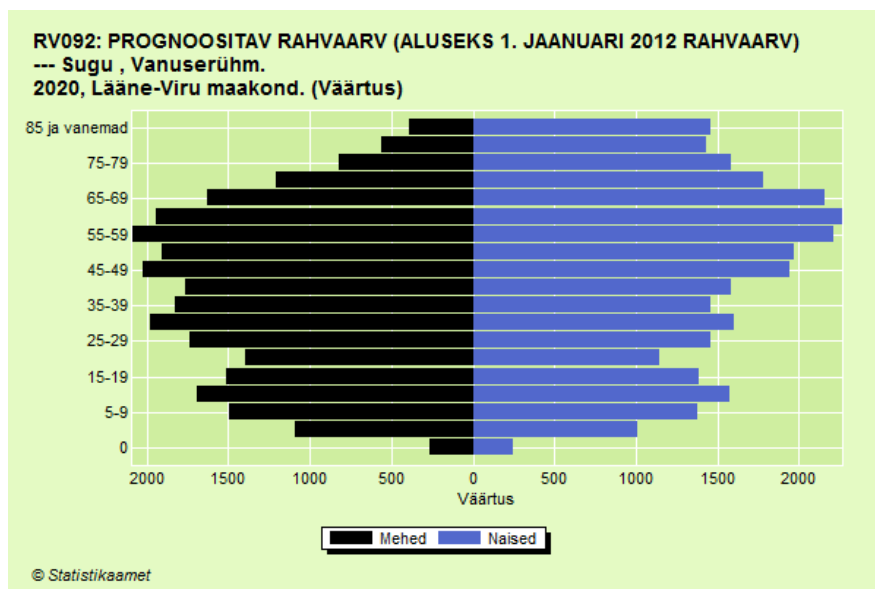
	2010	2011	2012	2013	2014
Toimetulekutoetused					
Toetused kokku, tuhat eurot	1 322,80	1 513,50	1 287,30	1 145,80	1 114,30
toetus toimetulekupiiri tagamiseks, tuhat eurot	1 301,90	1 507,60	1 280,20	1 133,10	1 103,10
täiendav toimetulekutoetus, tuhat eurot	21	5,9	7,1	12,7	11,1
Rahuldatud taotluste arv toimetulekupiiri tagamiseks	10 417	10 088	8 313	7 189	6 523

Tööjõus osalemine on suur näitaja toimetulekuraskustes inimeste hulgas. Enamasti jäävad toimetulekuraskustesse inimesed, kes on töötud või ei osale tööhõives aktiivselt. Registreeritud töötute arv on aastatel 2010 kuni 2014 vähenenud üle kolme korra, jäädes 1132 inimeseni, samas on mitteaktiivseid tööealisi inimesi meie maakonnas umbes 15 800, mis on väga suur arv kogu tööealistest inimestest.

15-74-aastased hõiveseisundi järgi	2010	2011	2012	2013	2014
Tööjõud, tuhat	29,2	28,9	29,7	29,7	28,7
hõivatud, tuhat	25,5	25,7	26,9	27,1	26,4
töötud, tuhat	3,6	3,2	2,9	2,7	2,3
Mitteaktiivsed, tuhat	18,8	17,9	16,3	15,6	15,8
Tööealised kokku, tuhat	47,9	46,8	46	45,4	44,5
Tööjõus osalemise määr, %	60,8	61,7	64,6	65,5	64,6
Tööhõive määr, %	53,3	54,9	58,4	59,6	59,3
Töötuse määr, %	12,4	11,1	9,7	9	8,2
Registreeritud töötud	3 400	2 369	1 855	1 504	1 132

2. Maakonna demograafiline suundumus (nt aastal 2020 ja 2030) (max 0,5 lk teksti ja jooniseid) (trendide kirjeldusvõimalusel arvandmete, uuringute või ekspertarvamuste baasilt, allikad märkida)

Proгноositav rahvaarv Statistikaameti andmetel on 2020. aastal Lääne-Virumaal 56 825 ja 2030. aastal 51 300 inimest, seega üldine rahvaarv maakonnas väheneb.

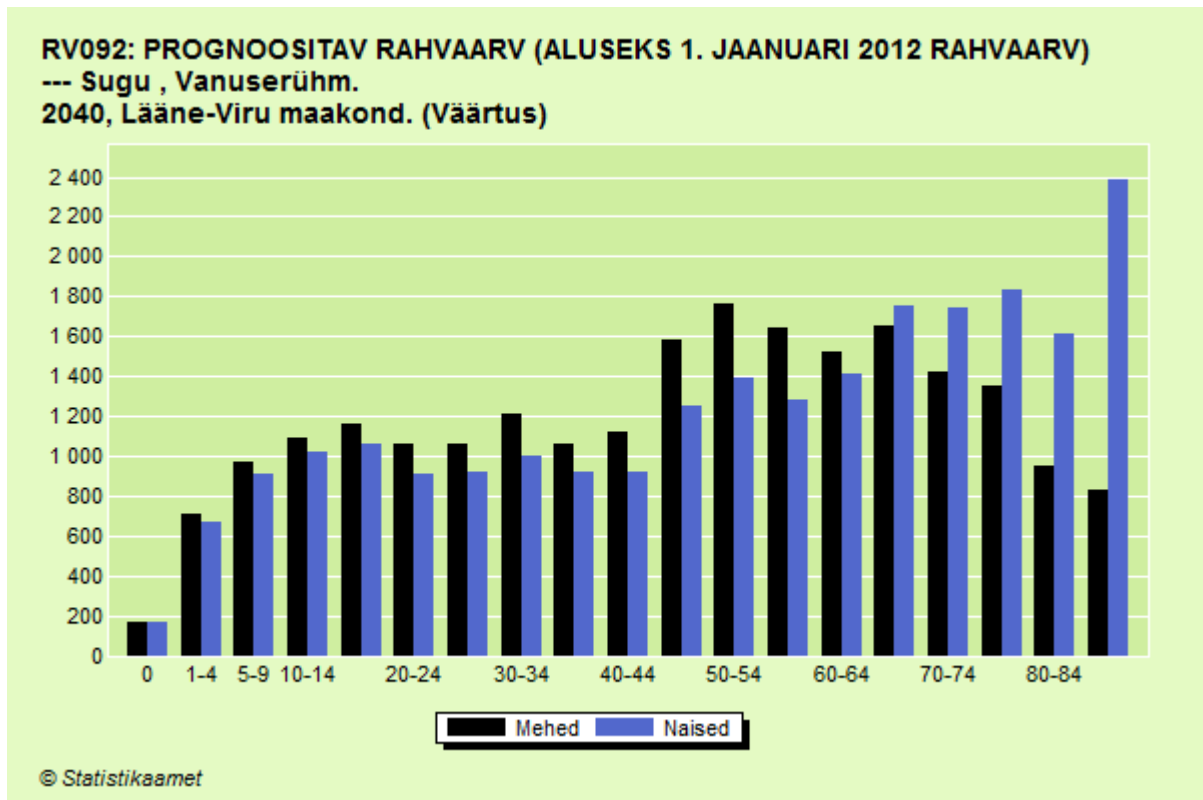
Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuringute keskus RAKE poolt läbi viidud territoriaalne rahvastikuprognosis KOV-üksuste lõikes aastateks 2020 ja 2030 prognoosib aastaks 2020 Lääne-Virumaale 54 912 inimest ja 2030. aastaks 52 657 inimest. Seega Tartu Ülikooli teadlased ennustavad 2020. aastaks väiksemat elanike arvu, kui Statistikaamet, kuid aastaks 2030 on Statistikaameti andmed positiivsemad

	Omaavalitsus	Rahvastik aastal 2011	Rahvastik aastal 2020	Rahvastik aastal 2030
1	Rakvere linn	15262	14681	14375
2	Rakvere vald	2147	2079	2097
3	Sõmeru vald	3775	3682	3741
4	Vinni vald	3615	3392	3344
5	Haljala vald	2474	2326	2217
6	Kadrina vald	4901	4667	4506
7	Kunda linn	3422	3159	2959
8	Tamsalu vald	3811	3509	3296
9	Tapa vald	7960	7405	6984
10	Väike-Maarja vald	4453	4090	3823
11	Laekvere vald	1480	1308	1200
12	Rakke vald	1596	1410	1280
13	Rägavere vald	890	790	719

14	Vihula vald	1903	1359	1173
15	Väike-Maarja vald	1193	1055	943

Suurim rahvaarvu vähenemine on Tartu Ülikooli teadlaste arvates aastaks 2030 Vihula vallas. Peaaegu 20% elanikest kaotab Väike-Maarja, Rägavere ja Rakke vald. Rahvaarvu suudavad säilitada eelkõige maakonnakeskuse lähivallad, nagu Sõmeru, Rakvere ja Vinni vald.

Proгноositav rahvaarv aastal 2040 Lääne-Virumaal

Statistikaameti andmed prognoosivad aastaks 2040 Lääne-Virumaale 45 558 elanikku. Aastaks 2040 suureneb eakate üle 65 aastaste elanikke arv maakonnas üle 67%, mis viitab selgelt vanema generatsiooni kasvule ja tööjõu vähenemisele maakonnas.

Lääne-Virumaa elanike arv aastal 2040 prognoos	0 - 19	20 - 64	65 + ...	kokku	65 + aastaste protsent	65+ aastaste protsent aastal 2015
Mehed	4119	12043	6212	22374	27,76%	14,51%
Naised	3839	10017	9328	23184	40,23%	25,61%

LÄÄNE-VIRUMAA TEENUSTE KOKKUVÕTE 2015 aastal

Lääne-Virumaal on 15 omavalitsust. Maakonnas on 59 039 elanikku 01.01.2015 Statistikaameti andmetel, omavalitsuste sotsiaaltöötajate hinnangul kuulub nende sihtgruppi 21 665 inimest - siia hulka on arvestatud erivajadustega -, toimetulekuraskuses inimesed ja vanuses 65+ eakad. Võrreldes sihtgrupi suurust elanike koguarvuga saab järeldada, et mida suurem on elanikke arv omavalitsuses, seda suurem on sotsiaalvaldkonna klientide arv, erandiks on ainult Väike-Maarja vald, kus asusid varasemalt mitu riiklikku hoolekande asutust. Riiklikud hoolekande asutused on valla territooriumilt lahkunud, kuid 1990 aastatel kirjutati erivajadusega inimesed rahvastikuregistris hooldekodu aadressile ja nad on siiani selle sissekirjutusega.

Sihtrühmade määratlemisel on analüüsitud koos intervjueeritavatega statistilisi andmeid STAR andmebaasist 30.09.2015 seisuga ja Statistikaameti kodulehelt 01.01.2015 seisuga. Alljärgnevas tabelis on välja toodud Lääne-Virumaa omavalitsuste lõikes elanikke arv ja sotsiaalsete sihtgruppide suhtarvud. Sotsiaalsete isikute sihtgrupid on üldistavad ja võivad erinevada veidi reaalsest olukorrast, kuid samas annavad need numbrid ülevaate maakonnast ja aitavad planeerida teenuseid. Täiendavalt on alljärgnevas tabelis välja toodud erivajadustega inimesed, sh puudega inimesed, toimetulekuraskustes ja toimetulekutoetuse taotlejad inimesed, puudega lapsed ja raske ning sügava puudega tööealised ja eakad ning vanuses 65+ eakad. Koondtabel antud sihtgruppide kohta annab tervikpildi omavalitsustele väiksemate sihtgruppide suurusest.

Ametnike arv omavalitsuste lõikes erineb väga palju, sest mõnes omavalitsuses on koduhooldus töötajad omavalitsuse palgal, kuid näiteks Kunda Linnas on koduhooldustöötajad kohaliku omavalitsuse loodud allasutuse palgalised töötajad, samuti on Rakvere Linnas mitu allasutust ja seal töötab üle 30 inimese, kes kõik abistavad ja toetavad kogu sihtgruppi. Keskmiselt saab öelda, et ühe sotsiaaltöötaja kohta on sihtgrupiks peaaegu 450 inimest.

Lääne-Virumaal elab omavalitsuste hinnangul 6745 erivajadustega inimest, kellest puudega on 5849. Täiendavalt erivajadustega inimeste sihtgruppi loevad omavalitsused:

- töövõimetuspensionärid, kellel pole määratud puuet;
- eakad, kellel on täiendav abivajadus, kuid pole määratud puuet;
- hariduslike erivajadustega lapsed, kellel pole puuet;
- pagulased;

Toimetulekuraskustes inimesi elab Lääne-Virumaal 2954, kellest toimetulekutoetuse taotlejaid oli 1761. Toimetulekuraskustes inimeste hulka arvestasid sotsiaaltöötajad täiendavalt:

- alkohoolikud, sotsiaalsete probleemidega inimesed, asotsiaalsed isikud, üksikud alkohoolsete probleemidega mehed;
- sotsiaalsed pered, kellel on sotsiaalsed toimetulekuraskused;
- vajaduspõhise peretoetuse taotlejad;
- koduvägivalda kogevad pered;
- kodutud;

- rahvapensionisaajad;
- isikud, kelle sissetulek on kuni 10-15% rohkem, kui toimetulekupiirmäär.

Omavalitsus	elanikke kokku	sotsiaal töötajaid omavalitsuses	Sihtgrupp kokku	Sihtrühma suurus ühe sotsiaaltöötaja kohta	erivajadusega inimesi	sh puudega	toimetulekuraskustes inimesed	65 + vanuses eakad	puudega lapsed	raske ja sügava puudega tööealised, eakad	toimetulekutoetuse taotlejad
Rakvere linn	15303	15	5391	359,4	1879	1710	528	2984	126	732	327
Tapa vald	7739	13	3068	236	875	875	486	1707	78	507	266
Kadrina vald	4897	2	1552	776	576	401	158	818	39	220	158
Vinni vald	4806	3	1487	495,67	427	412	164	896	36	254	71
Väike-Maarja vald	4296	6	1950	325,00	620	385	372	958	30	238	242
Tamsalu vald	3767	3	1592	530,67	410	410	367	815	32	253	336
Sõmeru vald	3666	2	1103	551,50	362	220	132	609	21	131	32
Kunda linn	3224	2	1455	727,50	437	437	284	734	25	169	154
Haljala vald	2441	3	738	246,00	217	217	51	470	18	117	33
Rakvere vald	2116	1	527	527,00	118	98	66	343	18	72	16
Vihula vald	1684	2	655	327,50	155	152	11	489	4	84	1
Rakke vald	1569	1	690	690,00	229	169	74	387	8	103	24
Laekvere vald	1457	2	587	293,50	182	135	105	300	12	71	57
Viru-Nigula vald	1222	2	440	220,00	108	108	56	276	9	54	36
Rägavere vald	852	1	430	430,00	150	120	100	180	4	35	8
Kokku	59039	58	21665	449,05	6745	5849	2954	11966	460	3040	1761

Lääne-Virumaal on Sotsiaalhoolekande seaduses määratletud teenused omavalitsustes üldiselt kättesaadavad, samas analüüsidest teenuste kättesaadavust ja sihtgruppide suurusi tõdesid sotsiaaltöötajad, et teenuse arendamisel on palju arenguruumi.

Alljärgnevas tabelis on välja toodud omavalitsuses suuruse järgi. Teenuste kättesaadavuse tabelit saab analüüsida mitmeti, kas teenuste lõikes kättesaadavuse järgi või teenuste kättesaadavust omavalituste lõikes.

Teenuste lõikes analüüsidest on lähtunud 01.01.2016 kehtima hakkanud Sotsiaalhoolekande seaduses kohalike omavalitsuste poolt osutatavate teenustest.

Koduteenus on kättesaadav Lääne-Virumaal 277 inimesele. Sotsiaaltöötajate hinnangul on teenus kättesaav kõigile soovijatele, kuid sihtgrupp oleks veidi suurem praegusest. Samas sotsiaaltöötajate hinnangul koduteenuse kliendid vahelduvad tihti tervise ja vanuse tõttu. Kokkuvõtvalt võib öelda, et koduteenuse saajate sihtgrupp on igas omavalitsuses veidi suurem, kui vaja. Koduteenus puudub või on vähemal määral kaetud piirkondades, kus pole palgatud eraldi koduhooldustöötajat vaid ametnikud teevad seda oma igapäeva töö kõrvalt, nagu Rägaveres, Rakkes ja Rakvere vallas. Suurim teenuse saajate arv on Tapa, Rakvere ja Väike-Maarja omavalitsustes. Analüüsidest statistiliselt eakate ja puudega inimeste arvu Lääne-Virumaal saab väga väike hulk kogu sihtgrupist koduhooldusteenust.

Üldhooldusteenus on kättesaadav omavalitsuste andmeil 410 inimesele, kuid see arv võib olla veidi suurem. Lääne-Virumaal on 4 erahooldekodu ja nendes olevate inimeste arvu omavalitsused täpselt ei tea, eriti, kui teenuse eest maksavad lähedased. Üldhooldusteenuse kättesaadavusega on suurimad probleemid Rakke, Vihula ja Viru-Nigula valdades, sest neil puudub kohaliku omavalitsuse alluvuses tegutsev hooldekodu, samas sihtgrupp teenuse arendamiseks on väga väike. Üldhooldusteenuse kättesaadavusel ja osutamisel pole Lääne-Virumaal suurim probleem teenuse kättesaadavus vaid majanduslik olukord. Tihti on jäänud eakad üldhooldusteenusest kõrvale, sest lähedastel pole võimalik maksta niisuurat omaosalustasu.

Päevahooldusteenuse kättesaadavus maakonnas on väga väike, teenus on kättesaadav ainult 73 inimesele, kellest ülepooleld osalevad riiklikult erihoolekandeteenusel. Teenuse sihtgrupp omavalitsuste hinnangul on tundavalt suurem, kuid otsest arvu on ametnikel keeruline hinnata. Teenusega katmata on enamused maakonnast. Teenus on kättesaadav ainult neljas omavalitsuses (Rakvere linn, Vinni, Väike-Maarja ja Haljala vallas). Antud teenuse arendamine on väga vajalik kõigi omavalitsuste hinnangul.

Intervallhoolduse teenus on kättesaadav 35 inimesele kogu sihtgrupist. Intervallteenust eraldi teenusena ei osanud ükski omavalitsus välja tuua. Teenuse vajadusel on leidnud sotsiaaltöötajad kiireloomulistel juhtumitel lahenduse koostöös hooldekodude ja hooldusravi osakondadega. Maakonnas on kaks hooldusravi osakonda Rakvere ja Tapa haigla juures.

Tugiisiku teenuse osutamine Lääne-Virumaal on suur probleem. Teenus on kättesaadav ainult 53 inimesele, kuid sotsiaaltöötajate hinnangul on teenuse sihtgrupp 50-70% suurem. Samas teenuse kättesaadavus 53 inimesele on seetõttu nii suur, et arvestatud on teenuse kättesaadavus puudega lastele ja peredele, kes vajavad tugiisikut. Teenuse suurendamise vajadust tõdesid kõik omavalitsused. Ühtegi tugiisikut pole Haljala, Tamsalu, Vinni, Rägavere, Kunda ja Rakke omavalitsustes, kuid kõik omavalitsused vajaksid nii puudega laste tugiisikuid kui ka peretugiisikuid juurde. Omavalitsuste sõnul pole tihti probleem rahas, et teenust osutada vaid inimestes, kes oleksid nõus antud teenust osutama. Isikute puudust teenuse osutamisel tõdesid kõik teised omavalitsused ka.

Isikliku abistaja teenuse kättesaadavus on veel halvem, kui tugiisiku teenusel. Teenus on kättesaadav ainult 10 inimesele, samas sihtgrupp teenuse osutamisel oleks 50 - 70% suurem lähtuvalt puudega inimeste aktiveerimisest viimastel aastatel. Teenusega on katmata Tamsalu, Viru-Nigula, Rägavere, Vihula, Kunda, Rakke ja Väike-Maarja omavalitsused. Ebapiisavalt on kaetud Rakvere linn, Rakvere, Haljala, Vinni. Laekvere ja Sõmeru omavalitsused. Isikliku abistaja teenuse osutamine omavalitsustes on väga erinev, sest teenuse tõlgendamine on väga erinev. Rakvere vallas on määratud puudega inimesele isiklik abistaja hooldaja asemel. Sotsiaaltöötajate arvamusel tuleks kõigepealt mõelda isikliku abistaja teenuse puhul antud teenuse eesmärgid ja ootused ning siis saab täpsemalt rääkida sihtgrupi suurusest alles ja teenusega kaetusest.

Sotsiaaltransporditeenus on kõige paremini kättesaadavam teenus Lääne-Virumaal. Teenus on kättesaadav 578 inimesele. Samas hindasid kõik omavalitsused probleeme teenuse osutamisega. Väiksemates omavalitsustes oli teenuse osutaja tavaliselt sotsiaaltöötaja ja suuremates omavalitsustes oli teenuse osutamiseks leitud koostööpartner erasektoris või läbi hanke delegeeritud teenuse osutamine kolmandale sektorile või erasektorile. Teenus oli paremini kättesaadav ka nendes väiksemates omavalitsustes, kus oli tööl rohkem kui üks sotsiaaltöötaja ja sotsiaaltöötajatel oli kasutada kas omavalitsuse buss või eraldi auto sotsiaallosakonnal.

Täisealise isiku hoolduse teenus on kättesaadav omavalitsuse poolse toetuse näol 339 inimesele. Teenus on kättesaadav kõigis omavalitsustes, kuid kuna omavalitsuste määrused on väga erinevad, siis teenuse saajate ring omavalitsuste lõikes erineb väga palju. Vinni vallas on palju täisealise isiku hooldusteenust kasutavaid isikuid, sest omavalitsus on seisukohal, et kõik teenust vajavad isikud peavad seda saama, kuid samas näiteks Rakvere linn lähtub eelkõige perekonnaseadusest ega määra puudega isikule hooldajat, kui tal on olemas lähedasi.

Lääne-Virumaal on üks kodutute **varjupaik**, mis osutab teenust Rakvere linnas 22 inimesele. Enamasti kasutavad antud varjupaika Rakvere linna kodanikud. Sotsiaaltöötajate hinnangul on teenus maakonnas kättesaadav ja täiendavat vajadust nad ei tõe. Kuigi kodutute varjupaik on Rakvere linna hankepartner saavad seda kasutada ka teiste omavalitsuste kliendid, kui vajadus peaks tekkima.

Eluruumi tagamise teenus on kättesaadav kõigis omavaolekssuurem 10- litsuses ja hetkel on teenusel 409 inimest. Teenuse kättesaadavusega on sotsiaaltöötajad rahul ja hindavad vajadust piisavaks. Sotsiaaltöötajate hinnangul on omavalitsustes eluruumi tagamine määratletud erinevatel tingimustel. Mõned omavalitsused võimaldavad abivajavale isikule või perele eraldi sotsiaalkorteri või munitsipaalpinna, kuid osad omavalitsused eraldavad isikutele lihtsalt toa suurest sotsiaalkorterist, seetõttu erineb teenust kasutatavate isikute arv omavalitsuste lõikes väga palju. Eluruumi tagamise teenusel suurim probleem, mis välja toodi oli eluruumide kaasajastamine ja elutingimuste parandamine.

Võlanõustamise teenus on kättesaadav 98 inimesele ja sihtgrupp teenuse jaoks oleks suurem 10-20%. Teenuse sihtgrupi suurust oli sotsiaaltöötajatel keeruline hinnata, sest need kliendid, kellest

omavalitsused teavad on üldiselt teenust saanud. Suurim probleem on, et info teenusest jõuaks õigel ajal ka nende inimesteni, kellest sotsiaaltöötajad veel ei tea. Teenus pole hetkel kättesaadav Vihula, Kunda, Rakke, Väike-Maarja ja Sõmeru omavalitsustes, samas puudub omavalitsustel täielik informatsioon kui klient pöördub oma murega ise Töötukassa või Sotsiaalkindlustusameti poole nõustamisele. Enamus omavalitsusi teeb teenuse osutamisel palju koostööd Töötukassa ja Sotsiaalkindlustusametiga.

Turvakodu teenuse vajadus oli 2015 aastal 12 lapsel. Teenuse osutamisel on suurim probleem sihtgrupi vähesus ja vajaduse tekkimine kiiresti ning ootamatult. Siiani on suutnud kõik omavalitsused leida lahenduse keerulises olukorras. Samas nad sooviksid paremaid tingimusi keeruliste olukordade jaoks.

Häirenuputeenus on kättesaadav 31 inimesele kolmes (Rakvere, Kunda ja Vihula) omavalitsuses. Teenust on tutvustatud kõigis omavalitsustes, kuid teenuse osutamiseks pole soovijaid kas siis usaldamatusel antud teenuse kohta või materiaalsest võimekusest teenuse saamisel. Klientide hinangul on teenus kulukas ja vajadusel on nad leidnud endale odavama lahenduse.

Telehooldusteenuse kasutamine Lääne-Virumaal puudub ja sotsiaaltöötajad on valdavalt skeptilised antud teenuse kohta.

Täiendavate teenustena toodi välja päevakeskusi, mis võimaldavad päevasel ajal pakkuda erinevaid teenuseid sotsiaalsete sihtgruppide toetamiseks. Kõige kompaktsem on Rakvere linna sotsiaalkeskus. Sotsiaalkeskus hõlmab eakate päevakeskust, laste päevakeskust, psüühiliste erivajadustega inimeste päevakeskust ja sotsiaalmajaga. Eakate päevakeskuses toimuvad huvialaringid, jooksuri ja manikööri teenused, pesu pesemine ja õigusabi nõustamine. Eakate päevakeskuse teenused on ka Kunda, Tapa, Kadrina ja Väike-Maarja omavalitsustes.

Omavalitsus	Sihtgrupp kokku	koduteenus saajad	üldhooldusteenuse saajad	päeva hooldus teenuse saajad	intervallhooldusel	tugiisiku teenus	isikliku abistaja teenus	sotsiaaltransporditeenus	täisealise isiku hooldus	varjupaiga teenus	eluruumi tagamine	võlanõustamine	turvakodu teenus	häirenuputeenus	telehooldusteenus
Rakvere linn	5391	80	50	25	0	16	2	100	40	20	60	20	0	21	0
Tapa vald	3068	72	68	0	0	4	0	10	49	0	76	10	5	0	0
Kadrina vald	1552	12	50	0	0	4	0	50	18	0	41	10	1	0	0
Vinni vald	1487	9	38	38	0	0	2	106	98	0	99	2	3	1	0

Väike-Maarja vald	1950	40	57	7	1	17	0	100	17	0	50	0	0	0	0
Tamsalu vald	1592	22	31	0	0	0	0	40	22	0	6	26	0	0	0
Sõmeru vald	1103	8	41	0	10	1	1	10	16	0	1	0	0	0	0
Kunda linn	1455	12	45	0	5	0	0	47	4	0	7	0	0	9	0
Haljala vald	738	5	6	3	0	0	3	50	14	0	17	5	0	0	0
Rakvere vald	527	1	0	0	0	1	1	10	22	1	6	5	0	0	0
Vihula vald	655	2	7	0	0	1	0	15	10	0	5	0	1	0	0
Rakke vald	690	0	3	0	1	1	0	10	11	0	12	1	0	0	0
Laekvere vald	587	10	10	0	1	7	1	15	12	1	3	6	2	0	0
Viru-Nigula vald	440	2	0	0	0	1	0	10	4	0	25	10	0	0	0
Rägavere vald	430	2	10	0	10	0	0	5	2	0	1	3	0	0	0
Kokku	21665	277	416	73	28	53	10	578	339	22	409	98	12	31	0

ERIHOOLEKANDETEENUSTE OSUTAMINE Lääne-Virumaal

Erihoolekandeteenuseid osutab Lääne-Virumaal 10 asutust. AS Hoolekandeteenused omab Lääne-Virumaal kolme tegutsemiskohta, Rakvere ja Tapa linnas ning Imastu külas. AS Hoolekandeteenused osutavad kõiki riiklikke hoolekandeteenuseid, kokku 428 inimesele. AS Hoolekandeteenuste kohad on üldiselt täidetud 100% ulatuses.

Erihoolekandeteenuseid osutavad maakonnas aktiivselt 1 MTÜ, Vinni vallas, pakkude 20 kohta igapäevaeltu toetamisel.

Omavalitsustest osutab riiklikku erihoolekandeteenust ainult Rakvere läbi Sotsiaalabikeskuse pakkudes 16 inimesele igapäevaeltu toetamist ja 8 inimesele toetatud elamist.

TEENUSED

Järgnevalt on kirjeldatud järgmisi töötamist toetavaid tugiteenuseid: **koduteenus, üldhooldusteenus, päevahooldus, intervallhooldus, tugiisiku teenus, isikliku abistaja teenus, sotsiaaltranspordi teenus, häirenupu teenus ja telehooldusteenus, täisealise isiku hooldus, varjupaiga teenus, eluruumi tagamine, võlanõustamisteenus, turvakodu teenus (ja teised KOV poolt pakutavad sotsiaalteenused, mis ei pruugi sisalduda Sotsiaalhoolekandeseaduses).**

Kuidas toimub maakonna kohalikes omavalitsustes teenuste vajaduse hindamine? (max 1 lk teksti)

Teenuste vajaduse hindamine omavalitsustes toimub väga erinevalt. Teenuste ühtne hindamine omavalitsuste lõikes puudub, samuti teenuste lõikes. Omavalitsused täidavad lähtuvalt seadusest enda kohustusi, leides viisi, kuidas lahendada tekkinud probleeme enda võimaluste piires.

Kuigi enamik omavalitsuste juhte tõdesid intervjuude käigus, et nende omavalitsuses toimub sotsiaalteenuste osutamisel eelkõige tulekahju kustutamise metoodika, oli siiski näha soovi tegeleda ennetavate tegevustega ja muuta olukorda positiivsemaks kõigis omavalitsustes.

Lähtuvalt andmekaitseadusest on piiratud ka sihtgruppide suurustest teadasaamine ja nende analüüsimine teenuste arendamise jaoks. Seega saavad omavalitsused tegeleda eelkõige teadaolevate sihtgruppidega. Antud olukord seab tegelikult piirid teenuste arendamiseks. Keeruline on arendada teenuseid, kui pole teada sihtgrupi suurus ja kogukulude maht teenuse toimimisel. Rakvere vallavanem tõdes intervjuu ajal, et kui omavalitsus algatab mingi teenuse pakkumise, siis ta peab suutma tagada selle pakkumise ka siis, kui klientuur suureneb. Järelikult on teenuse otsesest sihtgruppi teadmata raske hinnata teenuste vajadust.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et teenuste vajaduste hindamine toimub eelkõige hinnates teadaolevat sihtgruppi ja analüüsid üsikujuhtumeid.

2) Milline on teenuste delegeerimise praktikad? (kas ja milliseid teenuseid delegeeritakse, kellele?)(max 1 lk teksti)

Teenuste delegeerimise tõlgendamine on omavalitsustes väga erinev. Tihti tõlgendasid omavalitsused delegeerimisena teenuste osutamise suunamist KOV allasutustele.

Rakvere Linnavalitsuse hallatava asutuse Rakvere Sotsiaalkeskuse põhieesmärk on Rakvere linna elanike abistamine toimetuleku raskuste ennetamisel pakkudes sotsiaalteenuseid nagu koduhooldusteenus, pesu pesemine, dushi/sauna kasutamine, huvialaringides osalemine, vererõhu mõõtmine, tasuta õigusabi vähekindlustatud peredele ja invatransporditeenus. Sotsiaalkeskus osutab teenuseid erivajadustega isikutele - lastele, puuetega isikutele, eakatele jne.

Rakvere linnas on hanke korras delegeeritud supiköögi ja kodutute varjupaiga teenused. Rakvere linn toetab oma eelarvest täiendavalt Rakvere toidupanka, et võimaldada oma toimetulekuraskustes inimestele toiduabi kättesaadavus.

Vinni vallas on delegeeritud hanke korras sotsiaaltransporditeenuse osutamine kolmandale sektorile, koduõendusteenust osutab eraettevõtja. Vinni vallas on loodud eraalgatuslikult MTÜ, mille eesmärk on pakkuda tööealistele erivajadustega inimestele igapäevaelu toetamise teenust, hoiuteenust erivajadustega inimestele ja dementsetele eakatele. Vinni vald toetab MTÜ tegevust oma eelarve abil ja ostab neilt sotsiaaltransporditeenust.

Kunda, Tapa ja Kadrina omavalitsused on sotsiaalteenuste osutamiseks loonud allasutustena MTÜsid või OÜsid, nagu päevakeskused, hooldekodu.

Sõmeru vald tõi välja, et nende omavalitsuse kliendid on võtnud ise ühendust Kunda linnas tegutseva ettevõttega sotsiaaltranspordi teenuse saamiseks. Rakvere linna kodutute varjupaika on kasutanud ka teised maakonna elanikud, kellel on olnud selleks vajadus.

Maakondlikult on delegeeritud sotsiaaltranspordi osutamine Lääne-Virumaa Omavalitsuste Liidule VIROLile. VIROL korraldab ühiselt õppenädala alguses ja lõpus erivajadustega õpilaste transpordi Tartu, Tallinna ja Haapsalu erikoolidesse.

Eelmise Euroopa Sotsiaalfondi perioodi raames viidi VIROLi ühisprojektina läbi sotsiaaltranspordi osutamine. Antud projekt oli väga vajalik ja omavalitsused soovivad antud teenuse jätkumist projekti toimumise ajal kehtinud tingimustel. Pärast projekti lõppemist on sotsiaaltranspordi teenuse kasutamine võimalik, kuid hinnad pole omavalitsuste jaoks mõistlikud ja projektirahastuse lõppemise tõttu on omavalitsused leidnud lahendusi teenuse odavamaks osutamiseks. Hetkel kasutab teenust ainult Tapa vald. Omavalitsuste juhid tunnistasid, et antud sotsiaaltranspordi projekt andis nende ametnikele võimaluse tegeleda ennetavate tegevustega, mitte olla nagu taksojuht kliendi transportimisel ühest Eesti otsast teise eriarstide juurde.

3) Kas osutatakse ka integreeritud teenuseid? (integreeritud saavad olla sotsiaalhoolekandeteenused terviseteenustega või ka omavahel) Kui jah, siis millised teenused on integreeritud? (max 0,5 lk teksti)

Integreerimist erinevate teenuste vahel väga ei toimu. Enim nimetati integreerimisena sotsiaaltöötaja ja koduhooldustöötaja koostööd koduõe või perearstiga. Maapiirkondade omavalitsustes toimub väga aktiivne koostöö perearsti ja -õega. Sotsiaaltöötaja saab perearstilt informatsiooni abivajavate inimeste kohta, perearst võtab sotsiaaltöötajaga ühendust, kui mõni klient on vaja viia eriarsti juurde ja on teada, et perel puudub transport või nad ei saa ise hakkama suures haiglas.

Kadrina vallas on planeeritud laiendada tulevikus perearstikeskust ja pärast laienemist on planeeritud palgata keskuse juurde eraldi sotsiaaltöötaja, sest päris tihti on arstile pöörduvate klientide probleemid pigem sotsiaalsed, kui meditsiinilised.

Suuremates omavalitsustes on loodud võimalused, et ühest kohast saab klient mitu teenust, näiteks Rakvere Sotsiaalkeskusest. Seal on olemas päevakeskuse teenused, huvialaringid, tasuta õigusabi, samuti pesupesemise ja enda eest hoolitsemise võimalused (juuksur, maniküür). Selline keskus on ka Tapal ja Kundas.

Näiteks Väike-Maarjas sisaldab koduteenus üksikvanuritele või puudega inimestele sooja lõuna, toiduainete ja ravimite koju viimist, pesemisvõimaluse ja pesupesemise korraldamist jne. Koduteenuse tegevused on integreeritud täielikult isikuhooldusega. Selliseid näiteid oli ka teistes omavalitsustes.

Mõned omavalitsused tunnistasid, et nemad delegeerimist ja integreerimist nii otseselt ei kasuta. Nad üritavad leida tekkinud probleemidele lahenduse kliendile parimail viisil. Näiteks Laekvere vald tõi näite, et neil oli klient, kes pärast operatsiooni vajas taastumiseks järelhooldust. Kuna maakonnas polnud ühtegi vaba kohta hooldusravi osakondades ja maakonnas puudub eraldi intervallhooldus, siis toimetati meesterahvas sotsiaalkorterisse ja valla hooldustöötaja käis tema eest igapäevaselt hoolitsemas, kuni meesterahvas oli taastunud ja sai oma koju tagasi pöörduda. Selliseid erandolukordade lahendusi tõid välja ka teised omavalitsused.

4) Hinnang teenuste kättesaadavusele (teave teenuste olemasolust erinevatel infokandjatel, kas on olemas sellised võrgustikud, kus on info liikvel (perearst, postiljon, vallavanem, külavanem jne), füüsilised võimalused sh sotsiaaltranspordi olemasolu, ootejärjekordade puudumine, töötajate olemasolu v muu inimressurss)? (max 1 lk)

Lääne-Virumaal on kõik seaduses määratud sotsiaalteenuste kättesaadavus olema, kuid omavalitsuste lõikes teenuste kättesaadavuse kvaliteet on väga erinev. Omavalitsused hindavad teenuste kättesaadavust heaks, kuid võrreldes sihtgruppi üldarve teenust saavate inimeste arvuga võib öelda, et teenuse kättesaadavuse parendamisega tuleb veel palju tööd teha.

Kättesaadavate teenuste kohta on info kõikidel omavalitsuste kodulehtedel ja teenuseid pakkuvate allasutuste (Rakvere Sotsiaalkeskus, Kunda linna päevakeskus jne) stendidel. Info teenuste kohta ilmub regulaarselt omavalitsuste ajalehtedes. Teenuste teavitamine on avalik, kuid tihti peavad sotsiaaltöötajad tõdema, et kuigi info on avalik, siis inimesed lihtsalt ei tea neile vajalikku informatsiooni.

Informatsiooni hooldekodu järjekordade kohta jagavad sotsiaaltöötajad omavahel, sest kui on vaja leida koht oma kliendile ja kohalikus omavalitsuses puuduvad vabad kohad, siis eelkõige helistavad sotsiaaltöötajad üksteisele ja uurivad võimalusi.

Kuigi hinnang teenuste kättesaadavusele on hea, võib tekkida erinev pilt, kui analüüsida teenust saavate inimeste arvu kogu sihtgrupiga. Analüüsides teenuste kättesaadavust teenust saavate inimeste arvu hulga järgi võib järeldada, et teenuste kättesaadavusega on probleeme enamiku teenustega meie maakonnas. Lääne-Virumaal on intervjuude koondarvuna üle 6000 erivajadusega inimese, kuid sotsiaaltranspordi teenust on kasutanud 578, üldhooldusteenusel on 410 ja täisealise isiku hooldusel on 339 inimest. Antud numbrid kogu erivajadustega inimeste arvust on tegelikult väga väikesed. Suured probleemid teenuste kättesaadavusel on isikupõhiselt toetavate teenuste kättesaadavusega, arvestades, et päevahooldus, intervallhooldus ja tugiisiku või isikliku abistaja teenus on kättesaadav ainult keskmiselt 50 isikule. Arutledes antud teenuste kättesaadavuste üle Haljala valla sotsiaaltöötajaga jõudsime järeldusele, et isikupõhiste teenuste osutamisel on mitmeid probleeme, kuid suurim on isikute puudus, kes saaksid või sooviksid antud teenuseid osutada.

5) Milliseid rahastamisallikaid ja –viise on kasutatud sotsiaalteenuste osutamisel ja arendamisel? (Kas ja millises ulatuses ning milliste teenuste eest kliendid või pereliikmed ise tasuvad.) (max 1lk teksti)

Sotsiaalteenuste osutamine sõltub eelkõige omavalitsuste eelarvest. Täiendavalt on teatud teenustel osalustasu, kuid osalustasu suurus omavalitsuste lõikes on väga erinev. Teenustasu on seatud tavaliselt koduteenusele. Koduteenuste osalustasu sõltub eaka või puudega inimese lähedaste olemasolust ja hoolduse suurusel. Näiteks Kunda linnas on koduteenusele määratud kolm hinda vastavalt teenuse osutamise sagedusele.

Viru-Nigula vallas on ostetud riigi poolt eraldatud sotsiaalteenuste arendamise raha eest sotsiaalruumidesse pesumasin, et osutada vähekindlustatud isikutele pesupesemise teenust. Teised

omavalitsused ei osanud riigi poolt eraldatud sotsiaalteenuste arendamiseks kasutatud raha kulutamise viise teenuste arendamiseks eraldi välja tuua.

Üldhooldusteenusel on omavalitsuste osalus eelkõige nende eakate puhul, kellel puuduvad lähedased või pärijad. Eakate puhul, kelle lähedased on sotsiaalsete probleemidega, on omavalitsus teinud kolmepoolsed lepingud, et kindlustada eakale vajalik hooldus, kuid lähedastel säiliks kohustus oma pereliikmete ees.

Sotsiaaltranspordi teenuse osutamisel oli enamikus omavalitsustes osalustasu kilomeetripõhine. Väike-Maarjas oli määratud eraldi vallasisene sõit ja sõit väljaspool valda. Mitmes omavalitsuses on korraldatud puudega lastele tasuta sõit kas kooli või eriarstide juurde. Vinni ja Haljala vald on läbi viinud eraldi hanke sotsiaaltranspordi teenuse osutamiseks. Haljala vallas kompenseeritakse eraldi taotluse alusel isiku enda poolt tehtud kulutused, nt puudega laste transportimisel kooli ja tagasi, kui tal pole võimalik ühistransporti kasutada, või siis puudega inimese transportimisel eriarsti juurde ja tagasi, kui valla transpordiga pole võimalik inimest viia.

Mõni omavalitsus tõi välja, et nende kaudu on võimalik taotleda sotsiaaltranspordi teenuse kasutamise eest soodustust, kuid teenuse pakkuja peab leidma klient ise (Tapa).

VIROLi eelmisest Euroopa Sotsiaalfondi taotlusperioodist toimima pandud sotsiaaltranspordi projektis loodud süsteemi on omavalitsustel samuti võimalik kasutada, kuid seda võimalust kasutavad üksikud omavalitsused, sest antud teenus on nende jaoks liiga kallis.

Eluruumide tagamisel sotsiaalsete probleemidega klientidele on omavalitsus kehtestanud teenuse tasumise korra üldiselt lähtuvalt elamisruumi suuruselt ja remondituse tasemest.

Häirenupu teenust osutavad kolm omavalitsust Lääne-Virumaal. Rakvere linn ostis projekti raames 21 häirenuppu välja ja nende kasutamine on kliendile hetkel tasuta.

Võlanõustamise teenuse puhul on paljud omavalitsused teinud koostööd Sotsiaalkindlustusameti ja Töötukassaga, suunates enda kliente sinna tasuta nõustamisele. Enamik võlanõustamise teenust saanud klientidest ongi saanud teenust Sotsiaalkindlustusameti või Töötukassa kaudu.

6) Kas ja kuidas on panustatud sotsiaalteenuste kvaliteedi arendusse? (max 1 lk teksti)

Sotsiaalteenuste kvaliteedi arendusse on omavalitsused saanud vähe panustada, sest enamik energiast läheb igapäevatööle ja aktiivsete juhtumitega tegelemisele. Üldiselt hindavad sotsiaaltöötajad teenuste kvaliteeti tagasiside – "kui klient ei joni, siis järelilikult on rahul" – ja klientidega peetud personaalsete vestluste abil.

Täiendavalt saab välja tuua mõned omavalitsused, kes töid välja põhjalikumad tegevused kvaliteedi arenduses. Rakvere linn tõi välja, et koduteenuse puhul on nad klientide hulgas läbi viinud rahuloluküsitlust. Samuti arutletakse juhtumite üle ümarlaudadel, et pakkuda peredele parimat abi. Teenuse kvaliteeti näitab ametnike arvates ka suur klientuur, näiteks päeva- ja lastekeskuses. Sotsiaaltranspordi kvaliteedi tõstmiseks on ostetud sotsiaalkeskusele uus buss. Kadrina vald on analüüsinud teenuste kasutamist ja kvaliteeti klientidega peetud vestluste põhjal. Vestluste

tulemusel on selgunud, et vajalik on laiendada koduhooldusteenust omavalitsuse äärealadel ja kaasajastada üldhooldusteenust kohalikus hooldekodus. Ümarlaudadel lasteaiaga on selgunud, et arendada tuleb erivajadustega lastele mõeldud lapsehoiuteenust. Haljala vald tõi välja sotsiaaltöötajate koolitused, sest oma töötajaid arendades ning nende motivatsiooni suurendades on võimalik parandada teenuste kvaliteeti. Tamsalu vallas on viimasel aastal toimunud palju muutusi sotsiaalvaldkonnas ja seetõttu on 2016. aastal plaanis teha põhjalik analüüs teenuste kvaliteedi osas, et leida kitsaskohad ning arengusuunad. Põhjalikult planeeritakse üle vaadata kehtivad määrused ja nende analüüs.

Täisealise isiku hoolduse teenuse kvaliteedi arendamise puhul tunnistasid mõned omavalitsused, et nad on planeerinud tõsta hooldajatoetuse igakuist summat, mis nende arvates on hetkel liiga väike. Kavatakse analüüsida sihtgruppi, hooldajate võimalusi ja planeerida eelarvet, et tulevikus toetuse summat suurendada.

Lääne-Virumaa sotsiaalteenuste kvaliteeti aitavad hinnata kohalikud kõrgkoolid, sest meie maakonnas koolitatakse sotsiaaltöötajaid ja sotsiaalpedagooge. Koostöö kõrgharidust pakkuvate asutustega (praktikate juhendamine, loengud ja ühised koolitused) annab sotsiaaltöötajatele võimaluse hinnata oma tööd ja mõelda teenuste kvaliteedi arendamise üle.

7) Millised on peamised probleemid teenuste osutamisel/arendamisel?(Tuua välja kitsaskohad ja nende eeldatavad põhjused).(max 1,5lk teksti)

Koduteenuse, täisealise isiku hoolduse ning täisealisele ja eakale isikule mõeldud isikliku abistaja teenuse võib liigitada ühe teenuse alla, kuid eri vormidesse. Nendest teenustest on kõige paremini kättesaadav koduteenus, sest omavalitsused on mõistnud teenuse vajalikkust, kuid väiksemates omavalitsustes, kus puudub eraldi teenuseosutaja (omavalitsuse palgaline töötaja), on antud teenus väga halvasti kättesaadav. Näiteks Rägavere vallas on koduteenus määratud kahele inimesele, kuid neid osutavad oma igapäevaelu kõrvalt naabrinaine ja kauge sugulane, keda määruse alusel ei saa määrata hooldajaks. Koduhooldustöötaja töölevõtmiseks puudub vajadus, sest teenuse sihtgrupp on väga väike, samasuguseid probleeme töid välja ka Rakke ja Rakvere vald. Omavalitsused on keerulisemate juhtumite jaoks leidnud lahenduse, kuid kogu olukorda see ei paranda. Mõnel juhtumil on koduteenust vajavale eakale määratud isiklik abistaja. Samamoodi on omavalitsuste tasandil analüüsimata, millised inimesed kuuluvad realselt antud teenuste sihtgruppi, keda peaks abistama ja millistel tingimustel. Mitu omavalitsust tunnistas, et oleks vaja kaasajastada teenuste sihtgrupid ja tingimused puudega täisealiste ning eakate toetamiseks.

Üldhoolduse, päevahoolduse ja intervallhoolduse teenuseid olen käsitlenud ühte liiki teenustena, kuna need eeldavad teenuste osutamist väljaspool kodu. Üldhooldusteenuse kättesaadavus on üldiselt hea, sest maakonnas on olemas mitmeid munitsipaal- ja erahooldekodusid. Probleemiks on teenuse tasu ja selle eest tasumine, sest lastel pole tihti piisavalt materiaalseid vahendeid, et oma suure abivajadusega eakas üldhooldusteenusele suunata. Intervallhooldus eeldab mitme päevast perioodilist hoidu väljaspool kodu. Suurimaks probleemiks on, et antud teenuse eraldi osutajat Lääne-Virumaal pole, sest puudub kindel sihtgrupp ja pidev vajadus. Samas selgus intervjuudest omavalitsustega, et omavalitsused pole antud teenuse jaoks vajaliku sihtgruppi analüüsimisega tegelenud, sest puudub teenuse võimalus. Sotsiaaltöötajad on leidnud erinevaid võimalusi teenuse pakkumiseks kriitilistel olukordadel. Kriitilistel olukordadel on kasutatud hooldusraviosakonna ja

üldhooldusteenuse kasutamist. Rakke vald tunnistas, et nemad on kasutanud hooldushaigla teenust, kui on teada, et mõne eaka hooldaja peab olema ajutiselt oma lähedase juurest eemal (haiglas). Rägavere valla esindaja rääkis, et vald paigutas ühe eaka pärast operatsiooni ajutiselt taastuma kohalikku hooldekodusse, kuni ta iseseisvalt kodus hakkama sai. Laekvere vald kohandas valla keskuskes oleva sotsiaalkorterite eakale, kes vajab pärast haiglaravi taastumiseks igapäevast jälgimist ja koduhooldustöötaja käis teda kogu aeg vaatamas.

Päevahooldusteenusega on meie maakonnas keerulised lood, sest teenuse kättesaadavus on keeruline. Teenus on kättesaadav ainult 73-le puudega täisealisele ja eakale, kuid omavalitsuste ja Lääne-Virumaa Puuetega Inimeste Ühingu sõnul on antud teenuse sihtgrupp tunduvalt suurem. Ühingu sõnul puudub omavalitsustel ülevaade, kui suur on tegelikult antud teenuse vajadus. Suurimaks probleemiks nende sõnul on teenuseosutajate puudus. Puuduvad inimesed, kes oleksid valmis antud teenust osutama. Omavalitsuste sõnul on suurimaks probleemiks samamoodi antud teenuse arendamisel teenuseosutajate puudus ja samas keeruline sihtgrupp. Päevahooldus peab olema väga kindlalt sihtgrupi jaoks määratletud, sest pole võimalik panna kokku näiteks vaimupuudega noort ja dementset eakat. Omavalitsustel on raske arendada teenuseid, kuid teenuste sihtgrupp omavalitsuste lõikes on väike ja mitmekesine. Antud teenuse arendamine sõltub materiaalistest võimalustest, sest teenus peab olema hinnaklassilt sobilik ka puudega tööealise lähedasele, kes teenuse eest tasub.

Tugiisiku teenuse ja isikliku abistaja teenuse probleemid on kõigil omavalitsustel. Probleemid jagunevad kahte gruppi: omavalitsuste rahaliste vahendite nappus ja isikute vähesus teenuse osutamiseks. Tugiisikutele on võimalik maksta tasu, kuid teenuse pakutav maht ei taga tugiisikule sotsiaalseid garantiisid ega täiskoormusega tööd, seega sissetulek on väga väike ning keeruline on leida isikuid teenuse osutamiseks. Teine suurim probleem on koolitatud tugiisikute leidmine. Varasematel aastatel on erinevate projektide raames koolitatud palju tugiisikuid, kuid nad ei soovi pärast koolituse lõppemist asuda teenust osutama.

Sotsiaaltranspordi teenus on kõigis omavalitsustes kättesaadav väga erineval määral. Probleemid teenuse osutamisel on teenuse kallis tasu, kui on vajalik teha pikemaid sõite korduvalt. Samas on sotsiaaltöötajate poolt osutatav sotsiaaltranspordi teenus odavam kui erasektorist tellitav transport, kuid see seab piirangud sotsiaaltöötajatele. Näiteks, kui sotsiaaltöötaja osutab transporditeenust suuremasse linna (Tallinn, Tartu) arstile, siis ajakulu teenuse osutamisel on suurem kui summa, mida klient tasub. Mõned sotsiaaltöötajad julgesid tunnistada, et mõnikord võivad erinevate klientidega Tallinna, Tartu ja Haapsalu vahet käies jääda tegemata kohustuslikud tööülesanded kohapeal, sest võib juhtuda, et sõite peab tegema 2-3 päeval nädalas. Perioodid teenuse osutamiseks on väga erinevad, kuid mõnikord juhtub, et mitu sõitu satub ühele ajale ja siis on ikka väga keeruline hakkama saada. Sotsiaaltöötajad tõid välja, et kuigi KOV poolt osutatav sotsiaaltranspordi teenus on odavam, tekivad rasketel haigetel suured transpordiarved, kuna nad peavad käima kaugel arstil mitu korda kuus (vähihaiged). Rägavere vallas on transporditeenuse maksumus 0,20 s/km kohta, kuid Tallinnas arstil käimiseks kulub umbes 250 km, seega ühe sõidu maksumus tuleb keskmiselt 50 eurot. Arusaadavalt on antud summa suur, kuid kliendil tuleb käia arstil 2-3 korda kuus.

Varjupaiga, eluruumi tagamise ja turvakodu teenuse kättesaamise probleemid pole väga suured, kuid teenuse kvaliteet võiks sotsiaaltöötajate hinnangul olla parem. Varjupaiga teenus on kättesaadav maakonna keskuskes ja kuigi tegemist on Rakvere linna teenusega, pole hetkel varjupaiga ukse taha

tõstetud teiste omavalitsuste kliente. Kui teiste omavalitsuste kliendid on sattunud varjupaika, siis on tehtud koostööd ja omavalitsused on oma hädasolevatest klientidest teada saanud. Eluruumide tagamisel võiks ruumide olukord olla parem, kuid selle nimel tehakse tööd.

Häirenupu teenuse kättesaadavuse probleemid on vähene praktika ja eakate hirmud teenuse kasutamise osas, loomulikult ka teenuse maksumus. Telehooldusteenust Lääne-Virumaal ei osutata.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et probleemid teenuste kättesaadavusel on tihti inimressursi puudus teenuste osutamiseks suuremale sihtgrupile (tugiisiku teenus, isikliku abistaja teenus) ja teenuse maksumus kliendile (üldhooldekodu teenus, intervallhooldus, sotsiaaltranspordi teenus). Näiteks tunnistas mitu omavalitsust, et nad on planeerinud oma eelarvesse raha tugiisiku teenuse osutamiseks ja neil on olemas ka lapsed, kuid keeruline on leida isikut, kes oleks valmis teenust osutama. Omavalitsused tunnistavad, et nende pakutavad tingimused ei ole väga soodsad, kuid nad üritavad anda endast parima, et keerulisemad olukorrad lahendada. Sotsiaaltranspordi teenuse osutamine on kõige keerulisem pikemaajalisi vahemaid läbivate klientide jaoks, kes vajavad eriarstiabi kaugemal asuvates meditsiini-asutustes.

8) Milline on teenuste osutamise muutmisvajadus? (max 1 lk teksti) (Millised on vajalikud muutused olemasoleva olukorra probleeme, teenuste kättesaadavust ja demograafilisi suundumusi silmas pidades?)

Teenuste muutmiseks on eelkõige vaja rahalisi vahendeid ja omavalitsuste vahelist koostööd. Teenuste kitsaskohti välja tuues mõtlesid kõik omavalitsused ka lahenduste peale, kuidas kitsaskohti parandada. Suurima probleemina toodigi välja materiaalne võimekus ja inimressurs.

Näiteks Rakvere linnal on mõtte tõsta omastehooldajate toetamist, kuid seda, kas lahendus oleks antud olukorras täisealise inimese hooldajatoetuse tõstmine või mõjuks paremini intervallhoolduse teenuse arendamine, peab omavalitsus alles analüüsima.

Isikupõhiste teenuste osutamisel tuleb leida lahendus, mis sobiks kliendile ja omavalitsusele, näiteks koolis või lasteaias tugiisiku teenuse osutamisel puudega lastele tuleb uurida, kas on mõistlik leida mitu tugiisikut või arendada eraldi teenuseid puudega lastele. Teenuste arendamisel on suureks abiks projektide kirjutamise võimalus või väljavaade kasutada juba olemasolevaid projekte ja teenuseid, näiteks Töötukassa ja Sotsiaalkindlustusameti teenuseid. Vajalik on arendada koostööd erinevate poolte vahel - riigiasutused, kohalikud omavalitsused, erasektor ja kolmas sektor. Näiteks teatud teenuste puhul on mõistlik teha rohkem koostööd riigiasutustega (Töötukassa ja Sotsiaalkindlustusamet), kui koolitada omavalitsuse sotsiaaltöötajaid.

Mõned omavalitsused tõdesid, et nemad ei oska välja tuua teenuste osutamise muutmisvajadust, sest hetkel kõik toimib ja pole vaja planeerida arengut. Enamik omavalitsusi tõdesid, et nemad soovivad parandada enda elanike teenuste võimalusi ja nad on väga huvitatud koostööst erinevate pooltega.

9) Kas ja kuidas hinnatakse (või on seni hinnatud) hoolekandeteenuste arendamise vajadust perioodiks 2016-2020? (max 1lk teksti)

Mitmed omavalitsused pole otseselt hinnanud järgnevat aastateks teenuste arendamise vajadust, kuna poliitilisel tasandil on riigis toimumas suured muutused - sotsiaalvaldkonna muutused, haldusreform jne. Need suured muutused mõjutavad kõige rohkem omavalitsuste võimalusi ja võimekust planeerida tulevikku. Näiteks uue sotsiaalhoolekande seaduse vastuvõtmisest pole räägitud nii palju kui töövõimereformist. Uus töövõimereform toob kohalikele sotsiaaltöötajatele suured mured kaasa, sest kliendid ootavad tuge eelkõige kohalikul sotsiaaltöötajalt. Sotsiaaltöötajad teavad, et seoses uue töövõimereformiga saavad puudega täiskasvanud erinevaid teenuseid riigiasutusest, kuid mis mahus, pole veel teada. Raske on planeerida KOV teenuste vajaduse kasvu, kui pole teada, mis mahus riik inimesi tulevikus reaalselt toetama hakkab.

Omavalitsused on valmis muutustega kaasa minema, kuid nad on ootusärevad. Neil on raske teha plaane, kuid nad tunnistavad, et eelkõige oleks vaja arendada selliseid isikupõhiseid teenuseid nagu tugiisiku teenus lastele, noortele ja peredele ning päevahooldus puudega tööealistele ja dementsetele eakatele. Teenuste arendamisel tuleb leida võimalused vastavalt sihtgruppidele ja teha palju koostööd.

Üldiselt saab öelda, et omavalitsused on valmis muutustega kaasa minema, nad tunnistavad, et arenguruumi on palju, kuid teenuste arendamisel on kõige tähtsam mõelda, kuidas teenused oleksid klientidele kättesaadavad. Omavalitsused soovivad teenuste arendamisel liikuda selles suunas, et ennetada sotsiaalseid probleeme, mis süvenedes muudaksid kliendi abitumaks.

10) Kas ja kuidas planeeritakse panustada sotsiaalteenuste kvaliteedi arendusse? (max 1 lk)

Sotsiaalteenuste kvaliteedi arenduseks on vajalik inimressurss ja koostöö, nagu varasemalt on juba välja toodud.

Sotsiaaltöötajad on toonud välja, et teenuste arendamisel oleks suureks abiks, kui maakondlikult on paika pandud ühtsed süsteemid ja reeglid teenuste osutamiseks. Siis ei saaks tekkida probleemi, et kliendid muudavad rahvastikuregistris elukohta vastavalt teenuste kättesaadavusele. Sotsiaaltöötajad tõdeavad, et miinimumnõuded teenuste osutamiseks teeksid teenuste osutamise tegelikult lihtsamaks. Probleeme aitaks ennetada ka ühtne keskus, kust vajadusel on võimalik tellida endale teenus üksikjuhtumite jaoks. Näiteks koduteenuse osutamisel on väiksematel omavalitsustel eraldi keeruline leida sobivat teenuseosutajat, sest täistöökoormust pole võimalik pakkuda, kuid teiste omavalitsustega koostööd tehes saab kergemini leida endale ka sobiliku teenuse osutaja.

Omavalitsuste juhid soovivad panustada rohkem teenuste kaardistamisele ja analüüsimisele, nad tahavad olla kindlad, et suudavad tagada algatatud teenuseid ka pärast Euroopa Sotsiaalfondi projektide lõppemist. Mõned omavalitsuste juhid tõid välja, et väga oluline on hoida neil praegu töötavaid ametnikke ja hooldajaid, sest töö, mida nad teevad, on tänuväärne, aga neil pole igapäevaselt aega tunnustamisega tegeleda.

Suurim sihtgrupp, kelle pärast sotsiaaltöötajad muretsevad, on puudega tööealsed, kes ei saa avatud tööturul hakkama. Uue töövõimereformi raames on neil suuremad võimalused leida töö, kuid maapiirkondades on vähesed ettevõtjad valmis tööle võtma osalise töövõimega inimest. Antud sihtgrupis on palju puudega noori, kes soovivad teha tööd, kuid lähtuvalt oma erivajadusest nad ei

saa igapäevase tööga hakkama. Nad vajavad tööle juurde eraldi abistajad või siis kaitstud töökeskust, kus töötavad inimesed saavad teha tööd vastavalt oma võimetele. Lääne-Virumaal puudub hetkel kaitstud töö võimalus, kuid omavalitsused loodavad, et seoses Sotsiaalkindlustusameti ja Töötukassa projektide raames tuleb teenusepakkujaid juurde.

Antud kaardistamine oli omavalitsuste juhtidele hea arutelukoht, et mõtiskleda kohalike elanike murede ja rõõmude üle. Intervjuude ajal tekkisid tihti omavalitsuse juhi ja sotsiaaltöötaja vahel arutelud, kuidas mõnda teenust arendada, kuidas hinnata kvaliteeti ja mida peaks muutma, et kohalikud elanikud teenuste olemasolust teaksid.

Ülevaate saamiseks vt lisa „Sots_teenuste_hetkeolukord2015.xlsx“

Kasutatud kirjandus

- **Eesti Statistikaameti andmebaasid.** [www] <http://pub.stat.ee/px-web.2001/dialog/statfile2.asp> (25.12.2015)
- **Lääne-Viru Maavalitsus. (2015).** Lääne-Viru maakonna arengustrateegia 2030 [www] <http://laane-viru.maavalitsus.ee/arengukavad> (25.12.2015)
- **Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuringute keskus RAKE. (2015).** Territoriaalne rahvastikuprognosis KOV-üksuste lõikes aastateks 2020 ja 2030. [www] http://www.ec.ut.ee/sites/default/files/ec/osaraport_1_terve_th_rahvastikuprognosis.pdf
- **Lääne-Virumaa omavalitsuste koduleheküljed.**